

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR,
 (Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
 Előfizetési ár: *Egész évre 6 ft; félévre 3 ft; negyedévre 1.50 kr.*
 Előfizethetni minden postahivatalnál és könyvtársznál.
 Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ TULAJDONOS
 az „ATHENAEUM,”
 (Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

Megjelent az „Athenaeum” kiadó-hivatalában (Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

Egy rendőr-kém titkai.

Két rész egy kötetben. 214 lap. Ár 1 ft 20 kr. — Ez irat közzétéveje Griscelli rendőrfőnök, ki sokáig szolgált III. Napoleon alatt s igen érdekes titkokat beszél el mind az ő, mind Eugenia császárné életéből, valamint a trancia császárság főurai és hölgyei multjából is. *Egész kis chronicle scandaleuse.*

Médaille de la société des sciences industrielles de Paris.

MELANOGENE

Sennai őszhaj (többé)
 Diogenemaretti Bonen-
 ből. Gyár: Rouenben rue
 Saint-Nicolas 39.

A haj és szakállnak pillanatszerű gyors, — bármely évszázadon, a bőre nyirova minden kértékony h a t a s nélkül festésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. Gyógyszertész utca 7. sz. Ár 3 ft 50 kr, postán 20 krali több.

Köszvény- vászon

Köszvény, csusz, tagszaegatás, keresztcsontfájás, orbáncz, a kéz és láb mindennemű görcsei, s különösen a vér érdag, fejförös, feldagadt idegek, bénulások, oldal-szurások ellen bizto eredménynyel alkalmazható, első **gyorsan és biztosan** gyógyító szer.

Egy csomag ára 1 ft 5 kr, kettős erejű 2 ft 10 kr.

Dr. Buron párisi általános seb-tapasza

mindenféle sebek, gnyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr, kisebb köcsög 35 kr. Postán küllive 10 kral több.

Válódian **Pesten** egyedül kapható csak **TÖRÖK JÓZSEF** ur gyógyszerárában, király-utca 7. sz., Sárkány és Molnár uraknál a váci-utczában. — **Debreczenben**: Rothschnek ur gyógyszerárában. — **Szombathelyen**: Pillich Ferencz ur gyógyszerárában. — **Mohácson**: Kögl A. ur sorszámszédésében. — **Kolozsvárt**: Wolff gyógyszerész. — **Kassán**: Eschweig és fia. — **Miskolczon**: Spuller A. — **Pécssett**: Zsolnay. — **Szegeden**: Fischer és Schopper uraknál. 323

A „HETI POSTA” előfizetési föltételei :

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan. — jun. 2 ft. Évnegyedre (jan. — márc.) 1 ft.

Szokoly Viktor,
 felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
 (Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „Regina.“ (Beszély.) *P. J.-ől.* — „Szabadságról álodom!“ (Angolból.) *Rónay Istrántól.* — „A japán harcokról.“ — „Adatok a veszprém-palotai várkastély történetéhez.“ *Patyi Lászlótól.* — „A legújabb pompéji ásatások.“ (Guuyirat.) — Borkivitel a XVI-dik században. *Lávay Jenőtől.* — „A növények alvásáról.“ *Koricsóner Lipóttól.* — „Egy

hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — „Vegeyes közlemények.“ — „Ujdonságok.

Képek: Az ifjú Iázában fehér női alakot látott maga fölé hajolni. („Regina“ e. beszélyünkhöz.) — Jazhizoné japáni hős. (A japáni harcokról e. cikkhez.) — A veszprém-palotai várkastély. (Rajz. Patyi László.) — A legújabb pompéji ásatások.

Irodalom és zenészet.

— (*A Kisfaludy-Társaság évi 4 frt díjjal pártolói részére*) közelébb egész csomó nagybecsű könyv jelent meg, melyeket a társaság nem-évdíjas tagjai is megvehetnek könyváruai uton, az alább kitett árakon:

1. „*Moiévre vigjáltékai*,” III. kötet. „A mizantrop,” ford. Szász Károly. „A tudós nők,” ford. Arany László. (Bolti ára 1 frt.)

2. „*A Nibelungok*,” fordította Szász Károly, 448 lapra terjedő kötet. (Bolti ára 2 frt 50.)

3. „*Thackeray vig elbeszélései*,” ford. Balázs Sándor. Most csak az első kötet jelent meg. (Bolti ára a 2-dik kötettel együtt 2 frt 50 kr.)

4. „*Vachott Sándor költeményei*.” (Bolti ára 1 frt.)

— „*A hívés az őszön, a lelkiismeret, a vallástörténelem és a természettudományok ítélőszéke*

előtt”) című igen érdekes mű jelent meg Stein Jánosnál Kolozsvárt, németből fordítva Vélis Simon által, ára 40 kr. E mű azt igyekszik bebizonyítani, hogy az ember nem hüsevő állat, mint a tigris; nem mindentevő, mint a disznó, és nem füevő, mint a birka; hanem csakis gyümölcs- és magevő, mint a majom.

— (*Táborszky és Parsch műkereskedésében megjelentek:*)

1. „*Skorpió-csárás*” zongorára Tisza Aladártól. Ára 60 kr.

2. „*Szakálszabadság-induló*” zongorára KrálJános, katonai zenekarvezénylőtől. Ára 60 kr.

3. „*Gyors-polka*,” Körmendy Józseftől. Ára 50 kr.

4. „*Álarcosbál-polka*,” zongorára Scheifert Antaltól. Ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kisujszállásra:* II. L-nak. A levelet adjuk, ha terünk nyílik reá; a másiknak meg késnie kell, mert megkaptuk a munkácsiakat is.

— *Szegedre:* V. Ml-nak. E tárgyra vonatkozólag ugyanily régi korból vannak magyar-erdélyországi adataink is; a külföldieket is közzé tesszük azonban egyik vagy másik lapunkban.

— „*Az alchemia*” jönni fog.

— *Berhidán:* P. L-nak. Az *emu* rajza és ismertetése már jött lapunkban. A cikket a „Heti Posta” számára szántuk.

— *Pesten:* B. J-nak. Adjuk.

— *Pesten:* R. P-nak. Kérjük személyes látogatását.

— „*Adatok Sárvárról*.” Fel fogjuk használni.

— „*Lili*.” Ha terünk engedi, — igen.

Ujdonságok.

* (*E számunk utolsó levén ez évnyegyedben*) kérjük t. olvasóinkat előfizetéseik minél gyorsabb megújítására, hogy a lap küldésében késedelem ne történjék.

* (*Adakozások a honvédmeházra.*) Lapunk utján Léka Szilárd ur *Onyárol* a honvédmeházra 11 frotot küldött be, melyhez járultak: Kis Ferenc gazdatiszt 1 frt; Pletrik János gazdatiszt 2 frt; Veres Tamás lelkész 50 kr; Franyeczky Elek 50 kr; Várady György 1 frt; Mihuyai Berta 2 frt; Kárász Imre 2 frt; Léka Szilárd 2 frt. Ez összeget átküldtük Vidacs János urhoz, a menház-bizottság elnökéhez. — *Hátszegről* Szortsak Tamás 2 frt.

* (*A képzőművészeti társulat kiállítása*) pár nap óta megnyílt, érdekes és értékes művekkel. A legnagyobb rész külföldi művekből áll, minthogy hazai festészek megrendeléseket nem igen kapva, a kenyérkeresetből festett arcképezéssel anynyira el vannak foglalva, hogy magyar termé-

kekkel folytonos érdekű kiállítást alig lehet rendezni. A magyar művek közt legérdekesbek Than Mórnan azon száncrajzai, melyek a kormány által a muzeum számára megrendelt freskók mintául szolgálnak. Történelmünk művelődési mozzanatai vannak itt szép és művészi csoportokban összeállítva. Az első karton szántással foglalkozó ösmagyarakat tüntet föl, aztán nemzeti emelkedésünkre vonatkozó históriai csoportok láncolata következik, melyekben ott találjuk Könyves Kálmánt, II. Endrét, midőn az arany-bullát aláírja; nagy Lajost, Mátyást tudósai közt, Verbőczyt, Zrínyi a költőt, Tinódyt, Pázmányt, stb.; majd a közelebbi idők nevezetességeit látjuk: Széchenyi Ferencet József nádorral, kik muzeumunk alapítói, Berzeinyit, a Kisfaludyakat stb. A legutolsó karton (több van tiznél) Petőfit, Kossuthot (a 48-iki törvényekkel kezében) Széchenyit, Deakot, Batthyányt Damjanicsot és Perényit tünteti föl, s fölöttük áll Kazinczy szobra. E kartonok által kitünően van

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

13. szám.

Pest, 1870. Március 31.

VI. évfolyam.

Regina.

— Beszély. —

I.

Clari Angela, atyja és anyja elvesztése által, kik Turinnak gazdag polgárai voltak, huszonegy éves korában jutott tetemes vagyonának birtokába. Szép szőke nő volt, oly szőke, melyet a renaissance-korszak festői annyira szerettek; kar-

mégis irigyelhető hírnevét, melyet szerzett, ha néhány darabot Rossini vagy Meyerbeer-től előadott. Angela ily tehetséges, független és gazdag lévén, sok tisztelőt csábított maga köré. Hanem a művészet egész lelkét annyira elfoglalta, hogy másra nem is gondolt. Ha társaságban megjelent

Az ifju lázában fehér női alakot látott maga fölé hajolni. („Regina“ e. beszélyükhöz.)

esu, szép természetű, égi pillantásu, szelleműs homlok s a kedvesség leggyöngédebb vonásaival. Élve a szabadsággal, melyben szülői halála után részesült, a művészetre, nevezetesen a zenére adta magát. Hangja gyönyörű volt s bár tehetségét csak műkedvelésből képezte, némely énekesnő

mindenkor megragadta az alkalmat, hogy tehetségeit tündököltesse s a jó eredménynek egész bensőséggel örült; hanem minden tetszésnyilvánítás előtt néma maradt. Midőn egy este Giuliani grófnál énekelt s a zongorát elhagyta, reszkető s megilletődött hangon e szavakat hollá kimondani:

— Szép Angela, kegyed^l nevé^t valóban megérdemli; ugy énekel csakugyan, mint egy angyal.

Angela megfordult s egy fiatal, huszonhat-huszonhét éves férfit, vett észre, kinek szép fekete szemei kifejezésteljesen csüggöttek rajta. A válságos pillanat megérkezett; mert e hang hallatára s e pillantás hatálya alatt a bókra csak akadozva tudott felelni, s keblét ismeretlen érzés fogta el. A boldog bókoló pedig nem volt más, mint a gróf fia, szép név s heregi vagyon örököse. A gróf egész este igyekezett Angela iránti tiszteletét minden kitelhető módon tanusítani. Végre megkérte kezét, a mennyiben atyjának beleegyezését biztosan remélé. Angela megengedte, hogy meglátogassa. A gróf nagy kedvelője volt a művészetnek. Kedves órákat töltött Angela körében. Angela kedélyének valóban művészi melegségével engedé át magát e boldogságnak.

Körülbelül egy év folyt le ily módon, a nélkül, hogy az Ottaviotól felajánlott házasság létrejött volna. A fiatal ember majd ez, majd amaz akadályt gördíté utba, melyet le kelle győznie. Angela bizott benne és határozatának szilárdságában. Hanem a gróf látogatásai, talán mivel boldogságában már kifáradt, vagy valóban foglalkozásai kényszerítették, elég az hozzá, hogy nagyon megritkultak, s ha el is jött, oly türelmetlen és szóra-kozott arca volt, mintha kötelességet teljesitene, s nem a boldogságot élvezné. Angela e változást mihamar észrevette; mivel azonban azt hitte, hogy szórákozottságát valami családi bajok okozák, kérte őt: közlené vele, a mi szívében fekszik. Ottavio, kinek e részvét inkább kínos volt, hogysen meghatva érezte volna magát, azt felelé neki, miszerint Angela csalatkozik, ő olyan, mint régen volt. Angela önmagát vonta kérdőre s kérte őt, mondaná meg neki, mivel sértette meg. Hanem Ottavio elárulta, hogy ilyen kérdések terhére vannak s Angela összerenzenve kezdé érteni a dolog mibenlétét. Miután a kétség és bizonytalanság minden kínait átélte, egy nap utolszor kísérle meg őt kérni, hogy mondjon neki igazat. Ottavio kitérő szólamok s hideg mosolylyal válaszolt.

Angela elérzékenyülve ült zongorájához, s elkezdé dalai egyikét játszani. Midőn azonban látta, hogy Ottaviot a mult idők e hangjai sem illetik meg, elhallgatott s Ottaviohoz rohant:

— Ottavio, te megcsalsz engem! — kiáltott könyvek között. — Sejtettem én már ezt régen s féltem tőle; most már mindent tudok. Ha a hűség nem ismered, légy legalább nyílt. Mondjad: hogy hideg lettem irántad. Mondd ki, de világo-

síts is fel, mily szemrehányást tudsz nekem felhozni, s mi oknál fogva lettem szemeid előtt ennyire méltatlan?

A gróf nem mervén nyíltan kimondani, hogy idegen lett iránta, utána tevé:

— Egyike ez vad eszményképeidnek; azon látományok egyike, melyeket a művészi képzeletek teremtenek; ha tudnád: mennyire fájnak nekem e jogtalan szemrehányások! Reménylem, hogy máskor eszesebbnek foglak találni.

A gróf gyöngéden esőkolta meg homlokát s oly megkönnyebülten távozott, mint a rab, kinek lábait megszabadították a bilincsektől. Búszkén mondá magában:

— Mondhatom, hogy az emberi türelmet a lehető végső határokig feszítettem.

A fiatal leány pedig távozta után egy támlányba vetette magát s fájdalmaiba temeté lelkét. Sirt, keservesen sirt. Végre azon gondolatba akasztotta reményeinek horgonyát, hogy a gróf holnap ismét visszajön, visszajön s olyan lesz, mint azelőtt. Nyolc napig várt így rá, mely nyolc száznak látszott lelke előtt. A legesekélyebb zörejre is öszszerezett, minden pillanatban az ajtóhoz, ablakhoz szökött — haszaltan! Végre az utolsó eszközöz folyamodott: levelet írt neki; s midőn választ nem kapott, elhatározá, hogy maga fog utána tudakozódni. Megtudta így, hogy Ottavio gróf nyolc nap előtt utazott el s nem jelenté ki, meddig fog távol időzni. . . . Elhagyva! . . . Angela mintegy villámütéstől volt találya. Lázás izgatottságban rohant haza s becsukta magát. Szobájába léptekor, melyhez annyi emlék volt csatolva, azt hitte, hogy sírjába lép. Egyik határozattól a másikra ugorva, pillantása zongorájára esett, melyen ott heverték még nyitott zeneművei. Nemes arcát a lelkesültség egy sugara világitotta meg. Szemei ragyogtak, felugrott s kiáltott:

— Ó megvet engem! Jó, meg fogom magamat bosszulni! . . .

II.

Az események után, melyeket az imént elbeszéltünk, mintegy két évvel egész Olaszország Milanotól Nápolyig, telve volt egy énekesnő hírével, ki ritkította párját, s kinek tehetsége és győzelmei a csodálatig nagyszerűk valának. Olaszországnak a művészet iránti lelkesedését kell szemeink elé állitanunk, ha fel akarjuk fogni; mily virágözön-, mily desőtés- és bálványozással fogadták ez énekesnőt, ki álnevet vett fel, mely szerint a nép őt „la Regina,“ a szellem és szépség királynőjének nevezte. Nemesak mint szeretetreméltó nő és énekesnő költötte fel a közönség figyelmét,

ezenkívül különöseggel tölt életet élt, mely őt a közönség előtt annál érdekesebbé tette. Bevételének egy részét az igazgató által mindig a városi hatósághoz küldé, hogy a művészet megadóztatása által a szegények boldogtalanságán enyhítsen. Mindenkor félreeső szállodákban lakott s senkivel sem közlekedett, kivéve komornáját és egy öreg, névleg Pietro szolgáját, kik nagyon hűségesek voltak hozzá s ő benső bizalommal viseltetett irántuk. Előadás alkalmával mindig zárt kocsiban hagyta el a szállodát. Regina csak a színpadon látta őt és hallta magát. Hanem ott azután átengedé magát egészen a lelkesültség- és ilhetségnek, majd könyveket vázsolva a nézők szemébe, majd örömré gyulasztva őket. Az utolsó dallam után reszketve hagyta el a termet, belépett kocsijába s visszatért a szállodába, hol másnapig maradt.

Regina e pillanatban Nápolyban volt, hol a San Carlo színházban énekelt.

Térjünk most vissza Giuliani Ottaviohoz, kit azon nap hagytunk el, midőn Angela ama fájdalommal jött tudomására. Hogy ez utazási viszketeg, mely oly hirtelen fogamzott meg a grófbán, nem okozá más, mint menekülni olajtás az unalom és panaszok elől, vagy talán kikerülése a viszony-szakítás katasztrofájának, könnyen elfoghatjuk. Azt hitte, hogy egy-két évi távollét után a leányt, kit azelőtt tisztelt, férjnél, eltűnve vagy vigasztalódva fogja találni. S e tekintetből bentazta Francia-, Angol- és Spanyolországot. Hogy még kissé távol legyen hazájától, Cadixba utazott, meglátogatta Sieliát, s mielőtt Turinba menne, elhatározta, hogy keresztülutazza egész Olaszországot, s e célból ment Nápolyba. Ott, természetesen, Regina híre hatolt legelőször is féleibe. Az előkelő világban, nyilvános helyeken s mindenütt csak a híres énekesnőről volt szó. Neve mindenkinek száján, fejében s mondjuk ki: soknak szívében is volt. Ottavio megérkezésének estéjén kíváncsiság által a színházba vonzatott; ott egy aranyért kapott egy jegyet s hallatlan erőlködés után végre sikerült egy szögletbe befurakodnia. Melyik dalművet adták, már nem tudjuk. A közönség a Regina előtt szereplő énekesekkel mítsen törődött, mindenki csak a bálványozott művésznőről beszélt. Midőn végre ez megjelent, oly „brava” üdvözléssel lön fogadva, hogy sokáig kellett várakoznia, míg a vihar kissé lecsöndesült. Mozdulatlanul állt e zaj között, mint az ó-kori műza s csak villanyoztatva érezé magát, hogy művészetének tüze annál diesőbbben lángoljon fel. Hanem memyire volt meglepetve Ottavio, midőn ez ünnepeleltében azon leányt ismerte föl, ki egy-

kor őt ajándékozta meg szívével, Angelát, ki most még sokkal szebb volt, mint akkor, midőn először látta őt. . . . A teremben végre ünnepeles csend lett s Regina angyali hangja lángra gyújtá a kedélyeket, s a hatás az előadás folyamata alatt pereről-perere növekedett. Ily diesötést még nem élt át ember. Ez ujjongás közt csak egyetlen néző volt néma és mozdulatlan páholyának hátterében: Ottavio. Ő egyetlen mozdulatját, egyetlen dallamocskáját sem vesztette el. Régi érzelmei vad rohammal ébredtek föl. Az emlékek hatalma alatt görnyedt; azon emlékek merültek fel lelkében, melyek e leányi egykori benső viszonyát tárták lelke elé. S azon boldogító reménynei keesgetté magát, hogy Angela előtt csak meg kell jelennie, s a még alig kialudt érzelem újra fel fog koblében lobogni. Ily gondolatok közt ment a színház mellébejáratahoz; hanem az énekesnő tisztelőinek özöne közelednie nem engedte. Angelát, a mint a kocsiba lépett s a kocsit, a mint bámulóképezte két sorfal között sebesen elrobogott, csak futólagosan láthatá. A kocsit követé oly sebesen, a mint csak lehetett s látta, a mint az egy magányos szálloda előtt megállott, melynek kapuja azonnal be lön csukva, mihelyt Angela a küszöböt átlépte. Kinyitadni hasztalan igyekezett. E ház a régi elátkozott várakhoz hasonlított. Végre Pietro szigorú arca egy ablakban megjelent. Hanem Ottavio ezzel nem jutott előbbre, mert az öreg szolga kijelenté, hogy a signora senkit sem fogad el. A gróf bánat- és szenvedélyteljes levelet írt Angelának, hanem a választ mind hiába várta.

Fáradozásainak e sikertelensége szenvedélyét csak fokozta. Az alkalmat: Angelát láthatni, soha sem szalasztá el; minden este a színház előtt volt, hogy őt ki- és belépni lássa; gyakran a kocsit is követé, mely reményét, boldogságát s álmait vitte magával. Végre sikerült neki a komorna szívet meglágyítani — nem arannyal, hanem rimánkodásokkal — ki megigéré neki, hogy urnőjéhez engedi. A gróf Angelát a szálloda egy hátraeső szobájában egy este éneklendő szerep ismételésével találta elfoglalva. Néhány lépéssel közeledett felé, hanem Angela teljes nyugalom- és méltóság-telt arccal tartá őt vissza.

— Ne igyekezzék életem nyugalomát háborítani! — mondá. — A fájdalom minden emberi szeretetet meggyilkolt bennem, s csak a művészet írni szeretetet hagyta életemben. Ennyi az én életem, s többet nem óhajtok semmit.

Midőn Ottavio azon szándékát vette észre, hogy lábai elé akarja magát vetni, egy csemetyüznőrt rántott meg, s a vén szolga belépett.

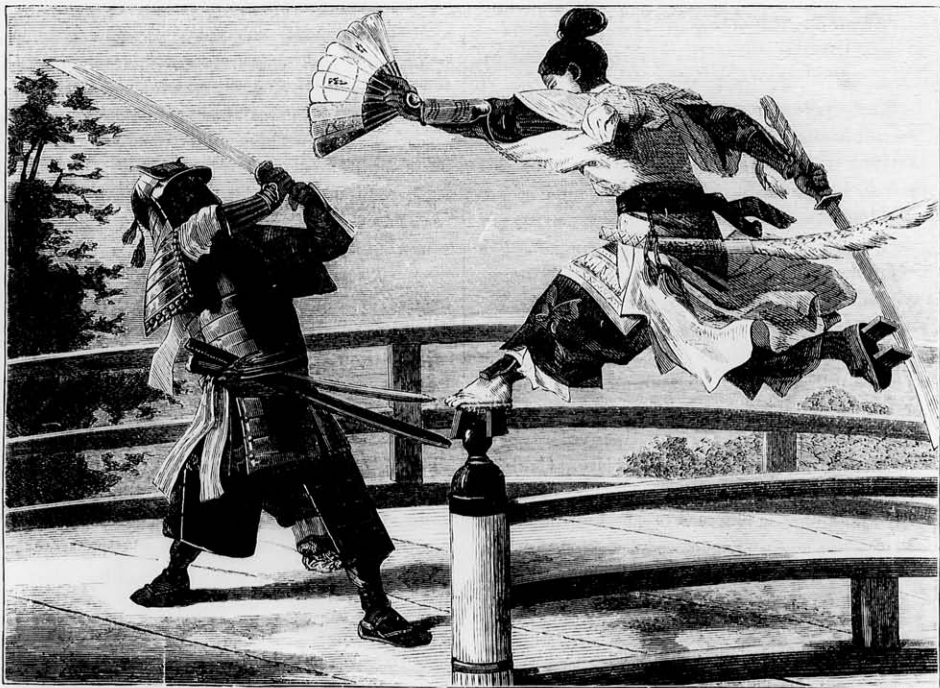
— Pietro! — mondá egyszerűen, — vezesse a gróf urat vissza!

Ottavio, kit e szavak villámként sujtottak, viszszavonult s ezután nem volt más gondolata, mint kitalálni azon eszközt, melylyel e nő dacát, ki nélkül nem tudott élni, megtörhesse.

Angela tisztelői között ott volt Butamente marquis is. Fiatal, gazdag, nemes s győzelmekhez szokva, megesküvék az énekesnő hajthatatlanságát legyőzni, kerüljön bármibe is. Egy este, midőn Angela a színházból haza akart távozni, két egyén a lovak kantárait ragadta meg s egy harmadik, ki nem volt más, mint a marquis, hirtelen a koesi

tet intett. A marquis, mint helybeli lakos, az idegent azonnal a rendőrségnél panaszolta be, azt állítván, hogy Ottavio őt megtámadta, midőn a művésznőnek kocsijába egy esőkot akart dobni hódolata kifejezése jeléül.

Ottavio a rendőrséghez idéztetett — hozzon fel mentségére, a mit tud. A corpó di citta-nak sem ideje, sem kedve nem volt egy közönséges esend-háborítót kihallgatásban részesíteni; Ottavio napokig, sőt hetekig szenvedett fogságában, zugolódott sorsa ellen, de mind hasztalan. Tehetetlenségben sokszor közel volt ahhoz, hogy fejét a falon ronesolja szét; védangyala, csak Angela volt gon-

Jazhizoe japáni hős. (A japáni harcokról e. cikkhez. Szövege a 198. lapon.)

ajtáját nyitotta fel. Már be akart lépni, midőn Ottavio, ki szokása szerint a koesit követé, rárohant. Izmos kézzel ragadta meg a marquist s földre terité. A lovak ágaskodtak a koesis ostorcsapásai alatt, hanem a bérencek nem bocsátották, mivel a kerék alá került marquis bizonyosan elgázoltatik vala.

Dühtől lihegve ugrott fel végre a marquis s vetélytársát meg akarta ragadni, midőn a rendőrök ott termettek s az esetről tudakozódtak. A bérencek a lovakat szabadon bocsáták s a koesi továbbrohogott. Az énekesnő Ottavionak halás köszöne-

dolata. Hanem imi neki, őt közbejárásra kéni: büszkesége nem engedé; pedig szabaddá kellett lennie, legalább hogy vetélytársán boszut álljon. Egy álmatlanul töltött éj után végre, reggel, midőn kétségbeesésével küzdött, a tömlőc-őr lépett be hozzá s a bíró elé vezette, ki tudtára adta, hogy egy ünnepezt művésznő, kinek holléte tudomására esett, a király előtt könyörgött s szabadonbocsátatását kieszközölte. Mielőtt e kegyet megköszönte volna, a marquishoz sietett s párbajra hívta ki. Szabadonbocsátatása után egy órával párbajt vívtak. Ottavio sebet kapott, mely halálosnak mu-

talkozott. Angela, ki Ottavionak minden lépését figyelemmel kísérteté, a párbaj és súlyos következményeiről azonnal tudósítva lön. Részvétől, mely érzelmet oly nehéz a nők kebléből kiirtani, indítatva, megjelent a fiatal embernél s őt gondos ápolásban részesíté.

A történetk hírüladása után gróf Giulani is sietve érkezett meg. Hogy e fiatal nőt fia ágyánál meglátta, kezdetben elesodálkozott. Hanem az énekesnő neve s gyöngéd bánásmódja és méltósága mihamar tiszteletet gerjesztettek iránta. A legmelegebb hálanyilatkozatok közt osztotta meg vele az ápolás tisztét. Midőn Ottavio atyjával magánosan volt, elmondott neki mindent, a mi Reginát illette. Nem tudott kifáradni szelleme, szíve s különös tulajdonainak magasztalásában s egész lelkesedéssel adá atyjának tudtára e kedves leány iránti vonzalmát. Az öreg mindezeket némán hallgattá. Aggódva mondá azonban fiának, hogy mindenekelőtt felgyógyulásáról kell gondoskodni.

A San Carlo színház látogatói több, mint egy hónapig voltak megfosztva bálványuktól. A fiatal ember ezen idő alatt kiazas deliriumában sokszor látott egy fehér nő-alakot felé hajolni, ki lélekzetét leste. Angelo fáradhatlan volt ápolásában. Ennyi nagylelkűség Ottavio szívét imádással tölté el, hanem a gyöngéd érzelmennek egyetlen szavát sem merte előtte kimondani. Angelo, mihelyt Ottavio a válságos pillanatokon határozottan túl volt, jónak látta visszavonulni. Hogy Ottavionak minden nyilatkozatát kikerülje, bucsuvételül az öreg gróf jelenlétét használta fel. Hanem a

beteg e szándékban nem esatkozott; tehát ő neki már nem szabad Angelát ismét látni; ő ismét megközelíthetlen lesz reá nézve! E határozó pillanatban fájdalma kifakadásának nem állhatott ellen.

— Ön kegyetlen részvétet tanusított irántam, Angela! kiáltott fel. — Ön emberiebben eselekedett volna, ha meghalnom enged. Hanem ha ön engem makacsul visszataszít, arra, reménylen, nem fog kényszeríteni, hogy létemet tovább tőrjem, mely ön nélkül nekem elviselhetlen.

E szavakkal szakítá le sebének göngyeit. Angela és az öreg gróf visszatarták.

— Kedves gyermekem! — mondá az öreg; — fiam önért életét tette kockára s ön hasonlóképen életét mentette meg. Szent köteléknek kell azért önököt összekötni. Kérelméhez esatolom én is az enyémet. Engedje ön meg, hogy leányomnak nevezhessem.

Angela egy pillanatig gondolataiba mélyedt, azután szeméi Ottavioéival találkoztak. Annyi kérelmet s annyi szerelmet olvasott ő azokból, hogy szép kezét abba kellett helyeznie, melyet neki a fiatal ember nyujtott.

— Ah! — mondá egy mosolyal, melyben a mélaság az elragadtatással látszott küzdeni, midőn én önnek művészetemet áldozom fel, nagy felelősséget hárítok önre. . . .

Ez volt Angela boszuja. Regina Guilianit grófné lett s a színház elvesztette az énekesnők gyöngyét.

Közlí: *P. J.*

Szabadságról álmodozom!

(Angolból.)

Szabadságról álmodozom!
A hattyúról, kit a hullán
Ríngat künn a tenger öblén,
Himbálózva tova u zván;
A szarvasról, mely szökelve
Átszáguld a bérci ormon.
Sötét, tenyves árnya alatt
Szabadságról álmodozom!

A kondorral, mely magasban
Fellegeknek honát járja,
Bele-zendül álmaimba
Szárnyainak esattogása;
A zuhogó folyam-árról,
Mely lerohan sziklafokon,
Visszazengi erdő, mező: —
Szabadságról álmodozom!

A gyermekről, ki a réten
Társainak vígan kiált;
Az indusról, ki vadonban
Ös-bivalyra szegzi íjját;
A vadászról, ki kedvében
Átalhajtat síkon, halmon;
Rabláncokban vérzik szívem
S szabadságról álmodozom!

Rónay István.

A japán harcosokról.

Hunfalvy János jeles ethnographikus és statisztikusunk a „Budapesti Szemle“ közlebbi füzetében rendszeres és terjedelmes ismertetést közölt „Japán és lakóiról,“ oly vonzó olvasmányt nyújtva ezen, legjobb források nyomán irt cikksorozatban Ázsiának ezen legkeletibb s eddig nem, vagy félreismert népéről, mely egymaga is megérdemlené: hogy azon, Csengery Antal által szerkesztett de közlebb megszünt kitinő hazai folyóirat a nagy közönség körében minél jobban elterjedett légyen.

Fájdalom azonban, a „Budapesti Szemle“ t nem olvassák oly tág körben, miként megérdemlené, s így Japánról és népéről még mindig eleget beszélhetünk e lapokban a nélkül, hogy ismert dolgokat mondanánk el. Ez alkalommal Humbert, svájci teljhatalmu követ jelentéseiből a japáni katonaságról szóló s Hunfalvy cikksorozatában ily részletekben nem talált közleményt adjuk.

A tajkun (uralkodó) egyszerű katonasága az Akoni hegység közül való népből áll; ezek hadkötelezettségi ideje két-három év s ennek multával visszatérhetnek tűzhelyeikhez. Egenruhájuk kék gyapotszövetből készült, vállukon fehér szalaggal, s áll bokáig érő nadrágból s olyan ingből, melyet a garibaldisták viseltek. Ezenkívül gyapotharisnyát, szandált s bőr-övet viselnek, melybe lakkozott hüvelyü kardjuk van dugva, tölténytáskájuk és szuronyuk jobb oldalukon lóg le az övről. Öltözéküket csúcsos, az orsó fejéhez hasonló, lakkozott papírból készült kalap fejezi be; ezt azonban csak akkor nyomják fejükbe, ha őrségre vagy hadgyakorlatra mennek.

A mi a japániak lőfegyvereit illeti, bár mind gyutacosak, szerkezetük és csőjük átmérőjére nézve nagyon különbözők. Humbert egyik jeddői kaszárnyában négyféle lőfegyvert látott. Itt az illető tiszt először németalföldi mintát mutatott, azután egy silányabb, a jeddői fegyvergyárban készült puskát, végre egy amerikai s egy Minié-puskát mutatott elé, melyek kezelését s horderejét a kaszárnya udvarán egy fiatal tiszt mutattatta be katonáival.

Ez a tiszt a fegyvergyakorlatot hollandi nyelven vezénylé. Jobb kezében puskavesszőt tartott s kellemes mozdulatai s szelid hangja valami európai táncmester színében tüntették őt elé, ki hegedűvonóval igazgatja tanítványai lépteit. Humbert meghívta magához a japán tisztet, hogy tekintse meg ott a vadászpuskát s a svájci karabint. E meghívásra még másik hat tiszt is elment, s miután egymásközt megtették észrevételeiket a

fegyverekre, egyikük így szólt: „Elismerjük, hogy e fegyverek mind horderejük, mind pontosságukra nézve sokkal kitinőbbek minden más, általunk ismerteknél; de még ezeket is tökéletesbiteni kell, s oly módon átalakítani, hogy hátul-töltők lehessenek.“ Ők tudniillik néhány nappal ezelőtt a „Gazella“ nevű porosz korvette tengerész-katonáinak kezében *gyűtös puskákat* láttak.

Habár a japániak igen jól ismerik az európai hadseregek felszerelésében történt haladások becsét, mindazáltal nem bírtak régi hagyományaikkal egészen szakítani. Ezen különben nincs mi csodálnunk, ha visszaemlékezünk a königgrätzi füstre s ködre. A nagy hadgyakorlatok alkalmával a sisak, mellvert, helebárd s két kézre való kard elkerülhetlenek. Az európai módra fegyverzett gyalogság oldal mellett régi japán íjjászok lépegeknek, s a tüzérség által fölvert porfelhőn keresztül a kereszt-háboruk korához méltó vértezett lovakokat láthatni.

A szamurajok zsenge gyermekkoruktól kezdve naponkint gyakorolják magukat a kézviadalban: dárdával, két kézre való pallossal, szablyával és késsel. „Csak magában azon városrészben, — mondja Humbert, — melyen keresztül sétálva szemlénket tartjuk, két futató tér van s több, a nemes lakosság számára szánt testgyakorló és vívó intézet. Magunk előtt látjuk sietni a vívómestereket tanítványaikkal és segédekkel, kik a farkardokat és dárdákat, a kitömött keztyűket és bőrmellvérteket cipelik.“ A vívók még kihívulva levén a küzdelemtől, egyik vállukra vetik vissza selyempönyűket, és felnyitják mellükön öltönyüket. Pymódon hűsítvén magukat, némán s méltóság-teljesen sétálgatnak, miként nemes emberekhez illik.

Humbert több ízben volt fegyveres viadalmak szemtanuja. A küzdő felek támadás előtt üdvözlik egymást. Gyakran az, ki a védelmi szerepet vállalja magára, egyik térdével a földre ereszkedik, hogy kardja mélyebben találkozhassék a másikkal, s így nagyobb erővel hárihassa el támadója csapását. Minden lépésüket szinpadias helyzet és kifejező taglejtés jellemzi, s minden vágást mindkét részről szenvedélyes felkiáltás követ; azután közbevetik magukat a bírák, s méltóság-teljesen mondják ki ítéletüket; végre egy findsa thea kibékíti a feleket, melynek elköltése után újból kezdődik a viadal.

A japán urhölgyek számára is van vívóiskola. Ezek fegyvere végén görbitett dárda, melynek

hajlított oldalát a földfelé fordítják. E dárdával aztán oly rémes mozdulatokat tesznek, melyek akármily balletbe is beleillenének. Az ily női fegyvergyakorlatokat azonban férfiaknak hosszabb ideig szemlélni illetlenség.

A japán férfiak értenek a késdobáshoz is, épen úgy, mint az olaszok a törvtetéshez.

Jaszhiconé, a régi mikádók birodalmának egyik regelőse, kiváló termetű volt s nem viselt sem pajzsot, sem sisakot, sem helebárdot, mindamellett félt tőle a legkiválóbb lovag is, mert pár-harcban mindenkit legyőzött. Hadi legyezőjét oly ügyesen tudta forgatni, hogy annak mozgatásával ellenfele figyelmét megzavarva s mielőtt az észrevenné, vele szembe közé ütve, könnyű volt neki aztán kardjával diadalmaskodnia. A japán rajzolóknak (lásd képünket) valami hid-oszlopon állva ábrázolják őt, honnan egy egészen vasba öltözött rettenetes harcos csapásait igyekszik magáról elhárítani. Jaszhiconé a hidoszlopon egy lábón áll,

s míg baljában harei legyezőjét forgatja, azalatt jobbajával szablyáját készül sujtásra emelni, melylyel rettenetes ellenét megsemmisíti.

A japán nemesek a legnagyobb fényűzést fegyverekben fejtik ki, s ezekre legbüszkébbek. Kardjaik — melyek pengéje páratlanul kitérő — maroklatukon gazdagon vannak finom kivitelű vésmenyekkel ékesítve. E fegyverek legnagyobb értéke azonban régiségük- s nevezetességükben fekszik. A dajmiók (tűurak, kiskirályok), ősrégi családjában minden kardnak megvan a maga hagyománya, története, mely annál kitérőbb, minél több vért ontott. Az új kard nem maradhat szűzen annak kezei közt, ki vette. Alig várja a japán nemes, hogy új kardját ember-vérbe márhassa, de míg ez megtörténhetnék, addig sem vesztegel, mert eleven állatokon, sőt a kivégzett bűnösök hulláin is gyakorolja magát, mindaddig, míg nem képes egyetlen kardesapással két, egymáshoz kötözött hullát egész törzse hosszában ketté vágni.

Adatok a veszprém-palotai várkastély történetéhez.

Veszprém megye Palota népes mezővárosában találjuk e kastélyt, melyben jelenleg a Zichy grófi család egyik ága fészkel. Tisztes, ódon külseje gyanítni engedi, hogy más, daliásb nemzedék rakta egymásra köveit; nagyrafermett hősök tekintettek körül ablakaiból. Ússítik fel hazánk történetének lapjait, hol találunk tán említést e fészkekről is.

Midőn I. Ulászló 1444-ben az eskütörésért a várnai gyászmezőn elvérzett, itthon a fejletlen ország, az ügyes nádor, Hédervári Lőrinc elnöklete alatt 1445. telén és tavaszán Rákoson gyűlést tartott, és ott, míg posthumus László Frídrik-től megjönne, felosztatott az ország hét kapitányságra, melyben a dunántúli és tiszamelléki részt Ujlaki kapta. Ujlaki mintegy saját választását látta ebben teljesedettnek; mert birtokainak nagyobb része e területeken feküdt, s ezek közt Palota is. A valót közelítjük meg, ha állítai merjük: e vár falai is Ujlaky Miklós által épültek fel; de midőn posthumus László gyors halála után Mátyás király uralkodott e hazán, a Garák- s Ujlakiaknak a mily nemesszívüleg megbocsátott ármánykodásaikért, oly mértékben tudta is éreztetni velök felsőbbsege hatalmát. A vár egyideig a király hatalmában állott, csak midőn Palotától északra felépült a Bakonyban a regényes vidékű és hírű Mátyás király vadászkastélya, bocsátott meg végképen Ujlakinak s adá neki vissza Palotát, mely Mátyás alatt csak örönnapokat látha-

tott. Mátyás halálával várkastélyunk örömei is porba szálltak, s a későbbi gyöngé fejedelmek alatt csak a törökök dűlásainak lehetett akadályozója, vagy a haza pusztulásának siratója. A azonban mielőtt törököt láttot volna falai alatt vagy között, dobogó hidját még egyszer le kellett eresztenie II. Ulászló hadai előtt. Mint egyik erős fészket, a király az ő ellenségeivel való cimboráskodásért Ujlakinak ez erődét is elfoglalta 1493-ban.

Valamint hazánk többi várának, úgy ennek is zivataros időszaka II. Lajos korával állott be. Az egyenetlenségek elkezdődtek bent az országban s a törökök folytatták azt a mohácsi veszteség után. Ekkor hamuvá égettetett Palota is. Csak birtokosainak tehetsége tudta azt gyorsan kijavítani. A falai közt levő forrást a vár védelmére felhasználták, medret készítve a várkerítésen belül, kívül pedig sáncokat hányának fel magasra. Ilyenformán a sáncokon belül szélesen elterjedhető vizen át lehetett csak a vár falaihoz jutni. S így aztán védelmezhetőbb is volt. De mindezek csak tüzeltek az ellenséget s vérszemet adtak annak elfoglalására. Ezért Palota többszöri megrohanásoknak volt kitéve.

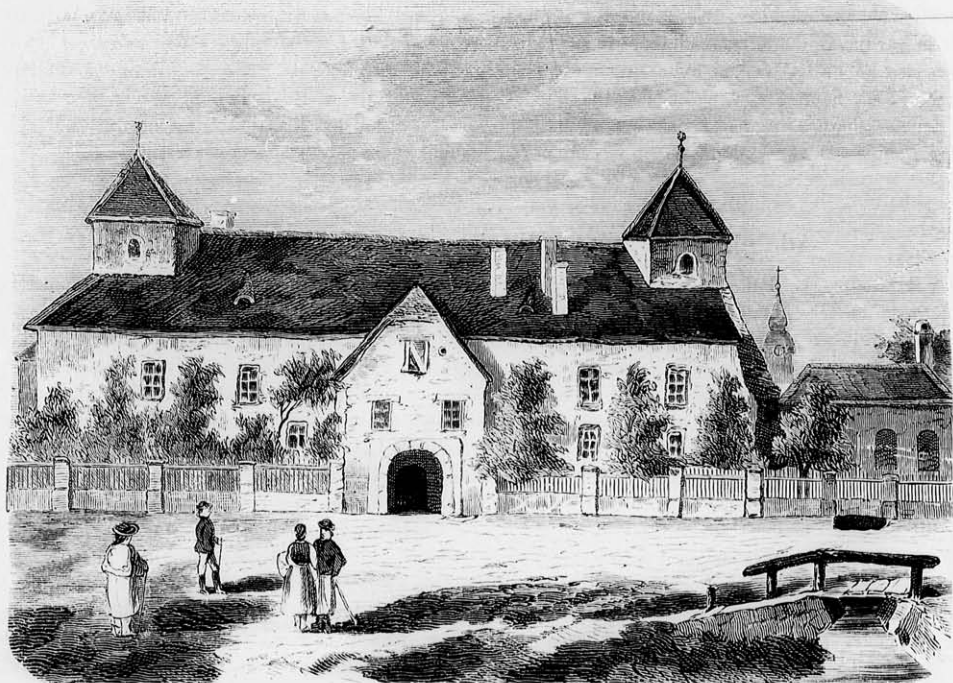
Ferdinánd alatt 1543-ban Sz.-Fehérvárral együtt Palota is elfoglaltatott Szoliman által. 1564-ben, Maximilián trónra léptekor, (midőn János Zsigmonddal a birtokok és címek felett megegyezni nem tudtak), Szoliman ujra hadat vezet-

tett hazánkba, több várat elfoglalt, de Palotától a vitéz őrségnek sikerült a törököt elverni. 1593-ban Ormándy várparancsnok gyalázatosan elhagyván a várat, Sinan pasa Veszprémmel együtt elfoglalta azt. És a mint történeteink bizonyítják, ez elfoglalással öt évig urai is lőnek ennek; mert előbb vissza nem foglalhatták, csak időn Pálffy Miklós és Schwarzenberg Adolf vették át Maximilián főhercegtől a fővezéri pálcát 1598-ban.

1683-iki nagypénteken, iszonyu zápor és zivatar közben, II. Mohamed, Kara Mustafa vezérsége alatt, 250,000 embert indított J. Leopold orszá-
aira, és ekkor egyes csapatok ismét hatalmukba

„El akarjuk foglalni a várat.“ „Hát miért nem szölköt? Itt a kulcsa; mit rontjátok a kerítést?“ Így értették meg egymást. Nevezetes, hogy ekkor 67 török harcos volt a várban és 97 asszony.

A törököknek hazánkából kiveretése után viszszaállt a béke e falak közé is, de többé nem az Ujlakiak alatt. A gróf Zichy-család vallja most sajátjának. Épen fenmaradt falait örömmel mondhatja lakkastélyának, bármi uton jutott is birtokába. Külseje tiszteletet ébreszt bennünk ösünk, becsülést jelenlegi ura iránt, ki kegyelettel viseltetik vakolatban, vörös téglafalaihoz, melyeket köröskörül benőtt a borostyán, és egész eleven-

A veszprém-palotai várkastély. (Rajz. Patyi László.)

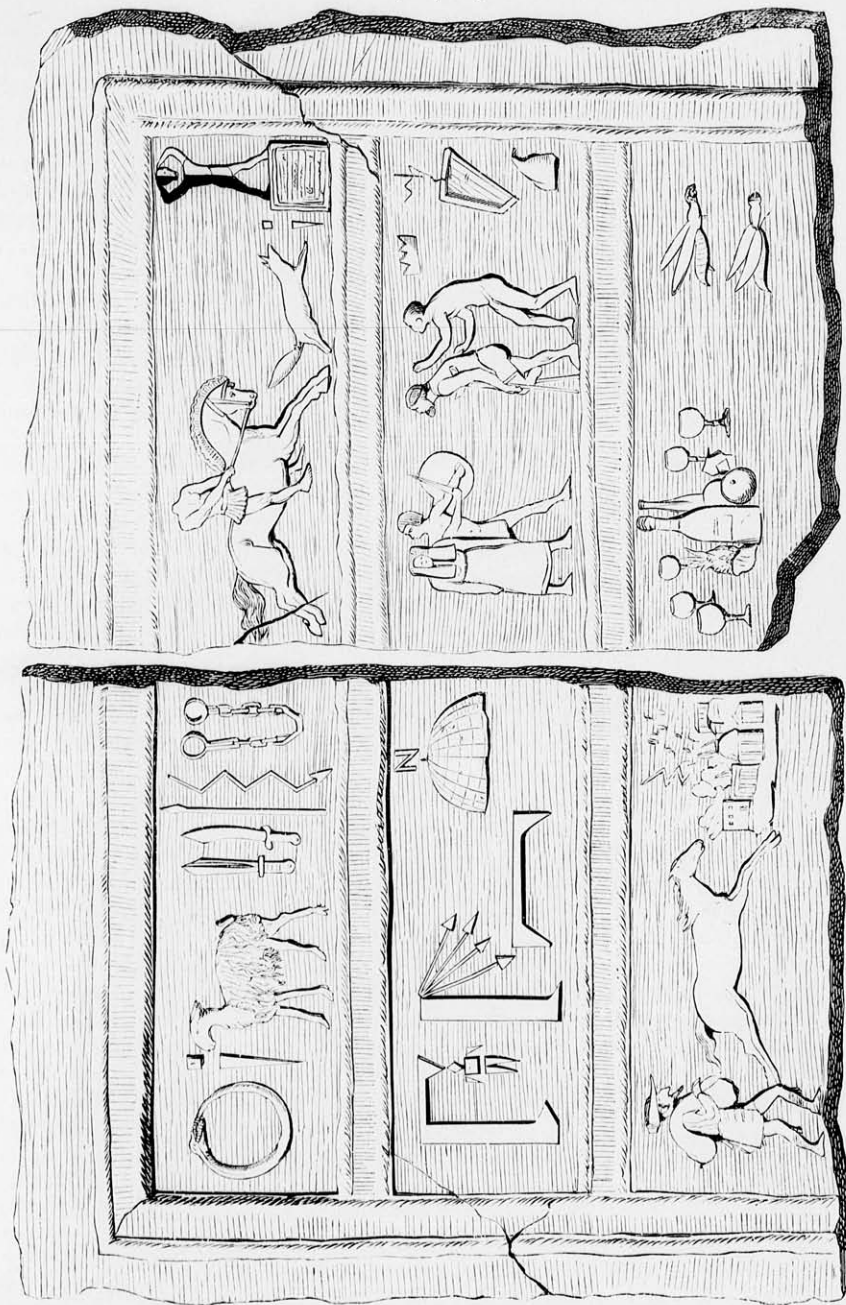
kerítették Veszprémmel együtt Palotát is, s a sokat szenvedett kis fűszek tetőtlen állapotban, megrongált falakkal csak 1687. évben lön végkép visszafoglalva Eszterháznak háromezer, részben lovas katonái által.

Adomaként többeknél említették e visszafoglalás alkalmából következő eset: Midőn Eszterházy gyalog hajdu népe kerékes ágyukkal lövöldözni kezdte a várkerítést, a törökök meg várpuskákkal s szakállas ágyukkal vissza, és midőn mindkét részről néhány halva feküdt, kijön egy török himök a magyarokhoz s azt kérdi tőlük: „Mit akartok?“

zöld szőnyeget képez a ritka ablakok körül. Belül azonban új divatu ízléssel rendeztettek be a boltozatos ősi termek, s — úgy látszik — a Zichyek kényelmének tökéletesen meg is felelnek. De a hajdani sáncokat, várkerítésü falakat hiában keressük körülötte; sűrűen beültetetik helyüket fákkal s négyszög-alakban beépíték a lacsony, új ízlésű fallal; így képezi most e várkastély Palota városának közepét, magvát; csak az a kis forrás eseregdez ki a várkertből — kövel szépen kirakott árkában — melyekből a hajdani sáncokat vízzel lehetett megtölteni. **Patyi László.**

A legújabb pompéji-íásatások.

(Gumyirat.)

A legújabb pompéji-íásatások.

A művelődésnek, a tudományok üzésének is | ártalmasak, mint inkább nevelésesek. Egy idő-
 megvannak a maga kinövészei, melyek nem annyira | ben az egész világ alchémiával meg astrologiával

(csillagjósolás) foglalkozott; aztán a mesmerizmus, Gall és Combe phrenológiája, Lavater arcisméje, erre a chiromantia (kézjósolás), majd a magnetizálás, a spirituálizmus s ezekkel kapcsolatban az asztalmozgatás és kopogó szellemek idézése, a Bauscheit-gyógy mód stb., stb. jöttek divatba.

Némely sikeres geológiai ásatás után ezer ember adta magát, komoly előkészület nélkül, az őstermészet tanulmányozására s meteorológiára. Bámulusat eredmények támadt: ki! Soha sem létezett óriás emberek csontvázaira akadnak, sőt Huxly a „holdból lecsett“ faragott kődarab ábrából merthette azt következtetni, hogy ott is laktak emberek, csak hogy azoknak felül-ül van egy-egy fejük, s felül-alul két-két lábuk, a miért is ha alsó lábaik elfáradnak, ráfordulnak a felsőkre, vagy épséggel úgy forognak, mint a purdék, mikor cigánykerekeket hányanak.

A legújabb divatos tudomány a régészet lett. Az ó-egyiptomi romok s hieroglifek tanulmányozása, az azték hagyományok, a föníciai, szíriai és asszíriai régiségek, a pompéji és herculánumi ásatások stb. ezer meg ezer régészt teremtettek, kiknek működése közül nem egy emlékeztet Boz Dickens „Pickwick-“jében ama hallhatatlan feliratos köre, vagy Jókainak rozsdáette koppan-tójára.

Most meg egy külföldi lapban olvastunk ábrákkal illusztrált igen kedélyes cikket, mely a régészeti buvárlatok túlságait ostromozza. Olvasóink élvezetére, ime, közöljük azt egész terjedelmében:

Pompéji, jan. 9-ikén, 1870.

T. szerkesztőség! Örömmre szolgál, hogy a legújabb ásatások eredményeinek rajzait ide mellékelhetem, melyek egyszerűs mind újabb bizonyítékai az ó-koriak azon titkos és szelleműs írásmódnak, melyet „hieroglif-írásmódnak“ szokás nevezni. Fényképeket mellélek ide két márványtábláról, melyek mindegyike 5 láb, 6 hüvelyk, 3 vonal magas és 4 láb széles; mindegyikük vonalak által három egyenlő mezőre van osztva s ábrák a történelmi és földirati adatoknak egész sokaságát tárják elénk. Tökéletesen meg vagyok róla győződve, hogy itt egy történetbuvár följegyzései fekszenek előttünk; a monumentális kivétel legalább arra mutat, hogy ezek nem valami irkász efémér-beesű följegyzései, ki bizonyára nem merészkedett volna márványtáblákig emelkedni, hanem megelégedik vala valami papirostekeressel.

Az efféle följegyzésekkel eddig nem igen tudtak boldogulni a tudósok, bár mennyire erőlködik is a szűk látókörű Mommsen és Niebuhr, míg nem

a tudományos világban csillagként ragyogó Domeneck abbé hírneves, irigy szakemberektől megtámadott és kigúnyolt, de azért mégis egyetlen, „A vörösbőrűek piktográfiája“ című munkájában egy egészen új rendszert állított fel. Az előtűnik fekvő „rajz-írásban“ én is ezen rendszerhez tartottam magamat s miként t. szerkesztő ur látni fogja: rendkívüli eredményre jutottam.

Az első márványlap első ábrájában az öröklét jelképét látjuk: önnön farkába harapó kígyót; aztán pontosvesszőt ékírásban; aztán lámát, kardokat, nyársat, villámot, békót s akasztófát, melyen egész összegében emberhez hasonló több részről álló valami lóg; továbbá többágu korbácsot, padot, az északi földgömböt (jól jegyezzük meg, hogy a déli földteke hiányzik!), egy különös öltözetű szakállas embert, meghokrosodott páripát s tornyos és kupolás várost, lángba borulva, a mint az ég tüze reája hull.

A másik márványlapon láthatni: fejetlen lovat, rókát hajszolva, aztán ismét pontosvesszőt ékírásban; egy fegyencruhában levő férfit, ki szobortalajon állva, levágot fejét önmaga illesztí nyakára. Erre viadalra kész harcost, nejevel. E házaspár ellenséges indulattal látszik két nyomorékhoz közelíteni, kik mankón bicegve esdeklenek. Most két korona, egy hárfá s egy hálósipka töredéke következik; aztán jóféle puucs kellékei, essences üveg, ananász, citrom és cukor, csinos poharak által környezve; végül pedig egy pár légy, melyek jelentőségéről talán később bővebben fogok szólni.

Az első alak tehát az öröklét ismert jelképe. Ha tehát itt — miként az meg van engedve — a „részt az egész helyett, partem pro toto“ vesszük, láthatjuk, hogy az ó-kori történezs följegyzése időszakáról akar szólni. Abból azonban, hogy a jelképül szolgáló kígyó esőrgökigyó, következik, miként a történezs azt akará mondani: „Rosz időket élünk, vagy éltünk.“ S ezzel az első közlemény statisztikailag be is van fejezve, mit az ékírásos pontosvessző még kétségtelenebbé tesz. Most következik a részletes elbeszélés: „A lámák országában kard és törvénytelen ítéletek uralkodának, melyek mint villámok az égből csapva le, az embereket börtönbe és békóba verték. Sokan felakasztattak, mások vérig verettek, úgy hogy a déli földteke emberei elveszetteknek látszottak. Ekkor egy, azelőtt ott sokáig élt férfi gyorsan hozta azon hírt, hogy északon is nyomorultak az állapotok; több város lángba borult s a fejetlen arisztokrácia a vadászati jog törvénytelen kizsákmányolásával a szolgálailag elnyomott népet

mindaddig kinozta, míg nem ez föllázadt s az arisztokrácia szétvált birtokán saját fejét föltette (azaz akarátát érvényesítette.) De nem elégedve meg ezzel, fegyveresen fordult a nyomorult állapotban levő legyőzöttek ellen, mire a királyság, a művészetek s a polgárság tönkre jutottak. Ezen hirre, vagyis arra: hogy nem ő: az egyedüliek, kiknek rosszul megy a dolguk — megörülve, a lámák országának lakosai hatalmas püncset készítenek maguknak, áldomást ittak a jobb időkre s szerenesesen elülték bűnjukat, gondjaikat.*

Ez azon történelmi tény, mely ezen táblák mesterileg kivitt ábrái által korunkra is eljutott. Hogy mily időről s mily népről van szó? arról nem értesülünk. Azonban itt ismét gyönyörködhetünk az ó-koriak egyszerű, derült életnézetein, kik azon kibékülve, hogy a sors másokra is ép úgy mérí csapásait, mint reájuk, vigán nyulnak a pohárhoz s erős, mámorító italokkal üzik el a jelen nyomorát maguktól.

A láma alakjából észrevehetjük, hogy a rómaiak már ismerték Amerikát, mi a klasszikusok különböző, eddig érthetlen helyeit meg fogja világosítani. Az akasztófül függő, emberhez hasonló, de még sem emberi alak mély pillantást enged vetnünk az ó-kori történészek a halálbüntetésre vonatkozó nézeteibe; ő ugyan nem szól határozottan a büntetés ezen nem ellen, azonban keze reszket, midőn oly alakot kell rajzolnia, mely a biton lóbalózik s ezért ott az emberi alakot csak gyaníttatja. Mintha csak ezt mondaná: „Fájdalom, gyakran történnek ugyan kivégzések, de tulajdonképen nincs arra jogunk.“ Hasonlókép nagy gyöngédség volt tőle, hogy a padra vagy deresre senkit sem fektetett, mintha várná a huszonötöt; a nagyműveltségű római aesthetikai érzéke ezt nem tűrte meg. Most a hívívő sajtáság alakja

vonja magára figyelmünket; pillanatig sem kétkedhetünk, hogy itt sémi eredetű emberrel van dolgunk, mely nézet mellett hatalmasan szól a kampús orr és hegyes szakáll; öltözete azoaban zavarba hozhatna. Német paraszt-kalap fődí fürteit, lengyel camarka testtörzsét, és miskolci bojtos magyar eszima simul lábaira. E részletekkel — szerintem — szerenesesen van kifejezve Izrael fiának kozmopolitai jelleme, s ha hozzáveszszük a válláról aláfityegő tölt zsákok, ennek értelme bizonyosan ez: „Mindenhol van esere-bere, a hová csak megyünk: Württembergben ép úgy, mint Cseh- és Magyarországon.“ Hogy Sem fiának ezen jellemvonása őt különösen alkalmassá teszi arra is, miként a világeseményeket továbbterjeszse: az világos. A tova vágató lovas s a szobortalapon álló ember közt levő pontosvessző arra mutat, hogy az elbizott arisztokrácia jó sokáig garázdálkodott, míg a nép fejét fölemelte. Ezen piktografiai tanulmány további részletei nem sok megjegyzésre nyújtanak még alkalmat, s így a fentebiekhez csak azt teszem, miként az őt pohár azt jelenti, hogy őt néptörzs vagy állam keresett büfelledést azok fenekén s ez oly fölfedezés, mely Amerika őstörténelmére nézve mindenesetre nagy horderejű.

Hogy végre a legyeket a bú és gond jelképeitől veszem, ez igazolva lesz az egész képirat szelleme által, mely állati jelvénynyel kezdődik s ugyanolyannak záródik is be. Így tehát itt is látjuk azon klasszikus kerekdedséget, melylyel a mai művekben soha sem találkozhatunk.

Azt hiszem, hogy ezen futólagos vázlatban nem merítettem ki tökéletesen tárgyamot, bárha azt hiszem, hogy magyarázatom minden utódomnak megmutatja, mely uton kell haladnia.

Borkivétel a XVI-ik században.

Most, midőn a magyar boroknak kivetele céljából a nagyobb bortermelők hazánk fővárosában egy „borkiviteli társaság“ felállítását eszközlik, hogy így a külföld hazánkból valódi, hamisítlan, jeles borokat nyerjen, nem lesz tán felesleges elmondani, hogy ez nem új dolog. Már a XVI-ik században is, tehát a török uralom legterhesebb időszaka alatt, vittek ki hazánkból főleg az északi tartományokba borokat. Igaz, hogy az csak eszekély volt; de hogy oly eszekély volt, azt főleg a török zsarolása, pusztítása és foglalásai okozták. Már ekkor ismerte a külföld a magyar borok

eredeti, sajtáságos zamatát, melyet jól hamisítani, utánozni borértők előtt — lehetetlen. Ismerték a jelesebb magyar borokat, például a tokajit, ménesit, budait stb. a külföldi fejedelmi udvarok is, és főleg ezek. — Nem volt fejedelmi udvar Európa északi és nyugati részében, melynél jeles magyar borok ne lettek volna folyton készletben, ha nem is nagy mennyiségben, ámbar a francia borok nem igen engedtek mást előtérbe nyomulni. De elég az, hogy volt magyar bor is.

A kivétel a XVI-ik század elején, nagyon természetesen, még igen eszekély volt; így a mint egy

hiteles régi okmányból látjuk, 1535-ik évben, *) a pozsonyi harmincad-vámon átment bormennyiség nem volt több, mint 208 akó. Ez bizony nagyon kevés, mondhatnók semmi, ha nem tudnók, hogy nemcsak Pozsonyon, ha nem Nyitrán, Trenosénen keresztül is vittek ki még többet. — Azonban Pozsonyon keresztül is tetemesen többet vittek már a következő 1536-ik évben, t. i. 1468 akót. 1537-ik évben már 2568 akót, 1538-ban 2867 akót tett a Pozsonyon keresztül kivitt bormennyiség. **) Bámulatos azonban, hogy 1339-ben, midőn a törökök sem alkalmatlankodtak ezen arészen, a Pozsonyon át kivitt mennyiség 692 akóra olvadt le, míg a következő 1540-ik évben ismét nagyobbodott a kivitel, ugyanis ez évben 3866 akó vitetett ki ez uton. Az ezt követő tíz év alatt legtöbb bor ment ki 1547-ben, t. i. 4866 akó. Időközben pedig ekkép: 1541-ben 3474 akó, 1542-ben 2694 akó, 1543-ban 942 akó (feltünő kevesedés ismét), 1544-ben 1952 akó, 1545-ben 624 akó (az első, vagyis 1535-ik évet kivéve, midőn csak 208 akó vitetett ki Pozsonyon át, sem előbb, sem utóbb ily csekély mennyiség nem vitetett ki, mint ez évben), 1546-ban 2212 akó, 1547-ben 4866 akó, 1548-ban 2592 akó volt a kiviteli mennyiség.

A következő tíz évről nincsenek adataink, maga a hivatalos feljegyzés is ezt mondja: „Anno 1549—1558 nulla certitudo haberi potest.“ Ez vélekedést tehát semmi bizonyost nem tudhatunk; mert a mint a jelentés mondja tovább, a lajstromok és iratok az idők zavaros volta miatt Budáról Pozsonyba, innen Bécsbe, ezután vissza Pozsonyba vitetvén több ízben. ellányódtak, részint a roppant tűzpusztítások, égések következtében megsemmisültek. Azonban a következő évekről fennmaradt kimutatások következtetni engedik, hogy ezen tíz év alatt is fenállott a rendes, vagy a rendesnél csekélyebb, kivitel.

1559-ik évtől kezdve 1615-ik évig teljesek a feljegyzések; de tovább nem terjednek, minthogy a feljegyzések Hermann m. kir. udv. kamarai számvévi által 1617-ik év márc. 15-dikén eszközöltettek.

Szivesen közölnök az egész lajstromot, de félünk, hogy sok tért foglal el. Azért csak a nagyobb változatokat óhajtjuk kimutatni: 1559-ben a kivitel 1619 akót tett; tehát az előbbihez képest súlyedést észlelünk. Ezután folyton 2—3000 akó közt változott a kiviteli mennyiség. Kivételt

*) A magyar kir. udv. kamara feljegyzései szerint 1617. évről.

**) 1500-tól 1525-ig nem léteznek harmincad-feljegyzések.

képez az 1566-ik év, midőn csak 960 akó; az 1567-ik év, midőn 4689 akó; az 1573-ik év, midőn 4327 akó bor vitetett ki Pozsonyon keresztül.

A következő évekről nemcsak a pozsonyi borkivitel mennyiségét ismerjük, hanem a rájuk rótt 30-advámot is. E szerint az 1574-ik évben kivitt 3948 $\frac{1}{2}$ akó bortól 210 forint és 60 dénár fizettetett. 1575-ik évben a borkivitel nagy lendületet vett s egyszerűen 7149 akóra emelkedett a kivitt bormennyiség. 1576-ban már 11,753 akó (626 forint 83 dénár harmincadvámval); 1577-ben 10,610 akó (656 forint 87 dénár vámmal) vitetett ki. De ezután ismét kevesedett a szám, s hullámozott 3 és 8000 közt; csupán csak két évben szállott ennél is alább, ugyanis 1588-ban 1525 akót (81 frt 34 dénár vámmal), és 1601-ben 1625 akót (419 frt 79 dénár vámmal) tett a kiviteli bormennyiség. Ebből azt is láthatjuk, hogy a vám is megötszöröződött időközben.

És a vám fölemelése szemmel láthatólag hatott a kiviteli mennyiségre; mert az utóbb nevezett év előtt és után közvetlenül még inkább fogyott a kivitt mennyiség. Ez idő alatt 2—3000 akó közt ingadozott a kivitel. De 1608-tól kezdve, mely évben a 30-vám tetemesen alábbszállított, ismét feltünő emelkedést veszünk észre a kivitelben. Ez évben ugyanis 6698 akót (866 frt 95 dénár vámmal), szállítottak ki; és 1610-ben már 13,348 $\frac{1}{2}$ akót (1442 frt 65 dénár harmincadvámval); míg a következő öt évben a szállítmány 6 és 9 ezer akó közt ingadozott, az 1613-ik év kivételével, midőn 2982 $\frac{1}{2}$ akót (316 frt 20 dénár vámmal) tett a kiviteli mennyiség. A feljegyzésen álló utolsó — 1615-ik — évben a borkivitel 6106 akót tett, melyért 713 frt 8 dénár harmincadvám fizettetett.

Igy tehát 1574-től kezdve 1615-ig, 42 éven át az összes kivitt pozsonymegyei bor 242,442 akót tett, melyért 25,142 frt 65 dénár harmincadvám fizettetett.

A későbbi évekről nem szól a kimutatás.

Most az a kérdés, minő borok voltak ezek? A mint a feljegyzés szól: „haec vina sunt: Posoniensia, Rétsensia, Pratsensia, Deveniensia;“ tehát pozsonyi, récei, prácsai és dévényi borok.

Az olvasó nagyot néz: „Soha sem hallottam ezen „hires borokat!“ mondja magában.

És mi azt válaszoljuk rá, hogy elhiszszük, mert bizony azok nem is fölötté híresek.

Mi csak azért kívántuk ezeket felmutatni, hogy ebből következtetést lehessen az összes borkivitelre vonni; mert azt tagadni nem lehet, hogy jelesebb boraink, a tokaji, ménesi, egri, budai,

neszmélyi, somlyai, badaesonyi stb. szintén kapó-
sak voltak külföldön, s ezekből, hihetőleg más
uton, még többet vittek ki, mint az említett pozso-
zonyi borokból.

Főleg Lengyelországba vittek ki sokat; de
arról a kimutatás nincs kezeim között, így arról
nem szólhatok.

De azért a fentebbiekből eléggé kitünik, hogy
nem most kezdik hazánkból a borokat kivinni. —
Sajnos, hogy a korábbi századokból nincsenek
hivatalos feljegyzésink a kivitel mennyiségéről.

Kívánatos, hogy ezután legalább százszor annyit
vitessék ki, mint 1610-ik évben, midőn legtöbbet
vittek ki.

Lávay Jenő.

A növények alvásáról.

Psychologiai tan, hogy az alvás és éberlét állapo-
tai oly tökéletes ellentétet képező irányok, melyek-
nek minden, *a mi él*, alá van vetve. Ha már az
állatoknál a kettő különbsége szembetűnően
mutakozik is, — a mennyiben t. i. alváskor az
érzések fogékonysága a külvilág ingeri irányá-
ban nagy mérvben gyengül, — de a növényvi-
lágban mégis ezen, egymást kizáró állapotok,
első pillanatra nem igen akarjuk elismerni létező-
kül, azt gondolván, hogy az érző lélek s önkéntes
mozgás hiánya miatt ép úgy szükségtelemné, mint
lehetlenné válik az alvás a növényekre nézve.
Azonban a szorosabb figyelmezkés után nyert
tapasztalat bizonyítja, hogy a növényeknek is
részük van abban, a mit oly sokáig az emberek
s állatoknak a többi teremtmények feletti előjő-
gának tekintettek. A természettudomány velük
közelebbről foglalkozva, megmutatá, hogy sok
virág szintugy alszik, mint az ember, mint az
állat. Ezekhez hasonlóan alvás alatt leesukják
bágyadt szempilláikat: esészcéket, mert ugyan
a bimbók nem szemel-e a virágok-s növényeknek,
melyekkel oly értelmesen néznek ránk?! s ha
alvás után felüdültek, élénken tekintenek élénk.

Ha vajjon álmodnak-e az alvó virágok, körül-
lebegik-e esészcéket kedves álomképek? ki tudja
ezt, ki erősítheti, ki tagadhatja? Maga a termé-
szetnek, melyben szoros határ sehol sincs, mon-
dom, a természet szelleme szerint van, ha felvesz-
szük, hogy a növényéletben is átfutnak az érzés
és lélek néhány zsenge szálai. Tán csak hiányzik
a szem, hogy megismerhetők e szálakat s műkö-
désüket, melynek a növényeknek teljeseb máskép
alakult organismusában kétségkívül máskép is
kell nyilatkozni, mint az állati életben. Az egész
természetre s ennek összefüggésére vetett pillanat
azon felvételhez jogosít bennünket, hogy az érző
s lelki élet legelső gyenge elemeit már a növény-
világban kell keresnünk.

Bé akarták bizonyítani, miszerint sok virág s
növénynek alváshoz hasonló állapota nem valódi
alvás. De tény harcol a mellett, hogy a virágok
valósággal alszanak. A legtöbb állat alvás alatt

azon helyzetet foglalja el, melylyel birnak foetus
állapotukban; s a virágok s növények is alvás köz-
ben a bimbó-állapotra térnek vissza, s levelkük ép
egy csukódnak össze, a mint azok kifejlődésük
előtt voltak.

Valamint a virág egész életén át nagyobb mérv-
ben van kötve az őt környező s feltételező körülményekhez, mint az ember s állat, ugy az alvás
ideje alatt is. Bár az állatokra nézve az éjjel van
rendelve a természettől alvás-időül, mégis tetszés
szerint változtathatják azt s a nap minden részé-
ben képesek aludni; míg a növényeknek szorosan
kimerít idejük van az alvás-s éberlétre. Elhez
vannak bilineselve s nem távozhatnak el tőle
önként. Csak kivételesen idéztethetnek elő némi
változások, külső körülmények által.

A virágok alvási ideje különböző. Némelyek
éjjel alusznak, mások nappal, míg mások reggel,
ismét mások este, s mindig megtartják ezen
határozott időt. Már *Linnaé* is különféle alvásraké-
pes virágok-s növényekből készített magának
virágóvált, ugy, hogy különféle növényeket alvási
idejük szerint összerendezett. Más-más növények
8, 9, 10, 11 órakor stb. vannak teljes álomban.
Előbb azt hitték, hogy a virágok alvása s ébre-
dése a nap kelte s nyugta által idéztetik elő s
határoztatik; de ez nem áll, mert bebizonyult,
hogy az éjszakai sark körül is virágoznak nyáron
növények, melyek szabályos időszakokban alsza-
nak s ébren vannak.

Az aludni képes virágok alvási ideje nincs be-
folyás nélkül színükre. Így a legtöbb esti s éjjeli
növény fehér. Esészcéket az egész nappal alatt
zárják; semmi napsugár beléjük nyomulni nem
tud, hogy szint adna nekik. A legtöbb reggeli s
déli növény sárga. Némely virágoknál a szár
is részt vesz az alvásban, mint például a *capvirág*-
(*Helianthus*)-nál. Földre hajtja fejét, ha alszik,
és szára iv-alakban meghajolván.

Amerika prairijein nő egy virág, a prairiek irány-
tíje, mely éberlété alatt esészcéjét mindig éjszaka
felé fordítja, nem gondolva a nap állásával. Az
utasok-s eltevedteknek gyakran szolgál kalauzul.

A tökéletes alvás ideje s a teljes virágzat rendszeren 12 órányira vannak egymástól. A kivirulás lassankint megy végbe, s ép oly lassan az elalvás. Legtöbbsen napkeltekor ébrednek s a nap lenyugvásakor összehátrkóznak alvásra. Az ébredés ideje reggeli 3 órától 9-ig tart, nyílt állapotban 9-től délután 3-ig vannak s ezután ismét lassankint elszenderegnek, s a midőn teljes álmuk esti 9 órától reggeli 3-ig tart. A *Cactus gr. multiflorus* még csak teljes sötétség beállása után nyitja ki vanillaszagú csészéjét, s mindjárt éjjel után bezárja. A *madár-sóskának* (*Oxalis*) csak a délutáni órákban nyílik meg virágja, s a kellemes szagú *estvelke* (*Hesperis*) még csak alkonyatkor. Minél ifjabbak s életerősbeek a növények s virágai és levelei, annál gyorsabban s tökéletesebben áll be az alvás. Hasonlítanak a gyermekekhez, kiknek hirteleni egészséges álmát igen gyakran megirigyeljük. Ha a virágok s levelek elkezdnek gyengülni s hervadozni, alvási

képességüket is elvesztik. Némely növények oly gyengédek, hogy borus időben virágaikat meg se nyitják s a rendkívül ingerlékeny *szemérmes érzőkénél* (*Mimosa pudica*) felhős ég, vagy tisztátlan világoosság elég ok arra, hogy bezárkózza marad. Igen erős világoosság által a legtöbb alvó virágot fel lehet ébreszteni. Épen ugy engedik magukat rászadni, mint a legtöbb állat a napfogyatkozástól. Csészéjüket becsukják, miként az alvásra, s mihelyt teljes napfény borítja a földet, ismét kinyitják.

Mindenesetre a növények, illetőleg virágok alvása egyike marad az egész növényélet legérdekesebb tüneményeinek, mivel ez által az állati élettel közöösségek helyeztetnek. Behat mint egy szemleli pont életükbe, s ha költészet- s mesének a rávonatkozására alkalmas pontok kelleneek, ugy a virágok alvása, ébredésük s álmódásuk bőven s elmésen nyújtja azakat.

Koricsóner Lipót.

Egy hét története.

(Márc. 28.)

(VK.) Kényünk-kedvünk szerint válogathatunk most a művészetek különféle elveiben, mert — nem is említve az édes itthon mindennapi táplálékát, mely mellett oly gyakran marad éhen az izlés s kap hideglázat a képzelem — van *o'asz* operánk, *francia* képtárlatunk és *német* felolvasásunk.

Az *olasz opera* még mindig vonja azokat, kik megérdemlik, hogy a „Lindá“-nál ne ismerjenek valami kedvesebb dalmüvet, és hogy egy-egy megbukott vidéki énekest — idegen etikette alatt — az olasz név oroszlánbőrébe bujtatva, tapsoljanak meg.

A *francia képtárlat* már a magasb műigény előtt is érdekes. Jó gondolat volt (bár nem tudjuk, há-lás lesz-e) a képzőművészeti társulattól, hogy azt a negyvenkét francia festvényt, melyet Napoléon kormánya megvett és jutalmakkal tüntetett ki a müncheni nagy tárlaton, lehozatta Pestre, s vegyest egy esomó hazai, továbbá néhány új olasz és német képpel, kiállítá esarnokában. Alkalmunk van legalább némi közvetlen fogalmat nyerni a különféle irányokról és szellemről, melyekben Páris újabb festői meglehetősen szétágaznak. Valamint táj, ugy alakképek is igen különböznek egymástól, ugy hogy e képtárlatban nincs francia iskola, hanem van sok francia festő. Közös vonásuk csak az az általános törekvés, hogy keresik a hatást. Keresik pedig jó és rossz uton. Mig De Coeq Cae-

sar „Erdei reggel“-e a hangulat közvetlensége által hat ránk, addig Hannoteau nagy „Nádasa“ a természetnek esupán kopizálásával kívánja kivívni tetszésünket; Wyl „Szent Mihály hegye Normandiában“ egész olaszos finomsággal festi elénk a nagy levegőt s a természet szelid nyugalmát, a Guillaumet „Szántó beduinjai“ pedig az éreek és drága kövek tarka színével törekszik fölcifrázni a jó anyatermeszetet. Az alakképeken is nagy a változatosság. Delaunay melyebb hangulatot fejez ki „A pestis Rómában“ impozáns képén, mig a Beaumont „Miért ne?“ allegórikus genreképe (egy könnyelhű hölgy, kit bájaiért rútt törpék kínálnak kincseikkel), s Dumoy „Mulandó és maradandó szerelme“ (egy elröpülő kacér hölgy s a mindig megmaradó szerető anya), szellemes fölületességgel végítik össze a prózát a költészettel. De ép e különbségek nyújtanak bő tárgyat annak is, a ki gondolkozik, s annak is, a ki csak bámul. Mind a három terem tömve van, s a franciák mellett találkozzunk német képvisőkkel is, köztük L'Allemand kitünő „Oeversei esatájával“ (a dán háborúból, elől b. Gablennzel), Hansch jeles tájképével, mely a nap lenyugtát érezteti velünk egy tóparton; olasz festészekkel, sőt magyarokkal is, kik közt Than Móré az első hely, mint ki a muzeumba szánt s jelesen vázolt történelmi szénrajzait állítá ki, és kik közt sok reménytígérőleg tünik ki a fia-

tal Böhm Pál magyar életképe: „A vizkereszt estéjére készülő falusi fiuk,“ környezve a jó ég-adta humor kellemével.

Ha e tárlatot, mely annyi változatos látványt s minden második lépésnél nemes életet is nyújt, nem látogatja a pesti közönség eléggé: akkor megérdemli, hogy ne csak a bőjt, hanem az egész téli félév minden áldott estéjén egy-egy költséges bál vagy jótékony hangverseny üzenjen hadat erszényének és türelmének.

Dr. Eckardt Lajos már túl van az aggodalom: miután három első felolvasásának mindig szép számú közönsége volt, s így lesz a többinek is. E bécsi származású svájci tudós kellemes előadó. Népszerű irokat és tárgyakat választ ki, melyek bár ismeretesek: mégis tud róluk valami újat mondani, vagy az adatokban, vagy a jellemzésben. Aztán rendszeren irodalmi és társadalmi rajzokban fest háttért, hogy alakjai annál élénkebben domborúljanak ki. Beszélt Böhméről és Heinéről, Sand Georgeról, Loyoláról és Lutherről. Egyik érdekesebb volt a másikkal, hanem hogy Sandot — e par excellence francia szellemet — úgy mutatá be, mint a kínék tehetségében a német befolyás nagy vonásokban látszik meg: ez már csak ama túlhítség eredménye, mely a német szellemet egyformának tekinti a nappal, a mennyiben befolyása nélkül sehol sem képzelhet igazi életet.

Most következik egy érdekes előadása, melyet főleg a zenészek várnak: Wagner Rikhádról és az opera reformjáról.

Itt már aztán csakugyan könnyen bebizonyíthatja a germán szellem nagy hódításait mindenfelé. Még Thomas „Hamlet“-je is zeng e befolyástól, sőt a mi Erkelünk (bár nem nagy wagnerista) önkénytelenül szintén meghódolt neki „Dózsa“-jában. A fiatal Mihalovics Ödön pedig ki Lipeséből hazajött, hogy nagyobb zenekari műveit bemutatassa: egészen az új mester hűséges tanítványa. Volt már alkalmunk hallani műveit egy próbán, s elmondhatjuk róla, hogy valódi tehetség, ki sok erővel, de még dagályosan követi ideálját: a hangszerelés és festő zene nagymesterét. Ha egyszer e tehetség kiforrja magát és saját irányt talál, (s mily könnyen találhat a nemesítésre váró magyar zenében), akkor benne oly erőt kaphatunk: minőkre fejledező hangművészetünknek igen nagy szüksége volna. S ne is tartsunk tőle, hogy — ha csakugyan ég benne az örök szikra — megmarad az új német zene hívének. A nagy tehetségek is eleintén mindig utánoznak, (Meyerbeer, sőt némileg Wagner is olaszosan irták első zenéiket), hanem aztán önállóan és újat teremte-

nek. A ki mindvégig megmarad utazónak: annak tehetségében okvetlenül csalódtunk, s annak elvesztésében keveset veszünk. Az, hogy Mihalovics a jövő nagy zenésze után indult: teljességgel nem válhatik sem kárára, sem szegényére. Vannak lángelmék, kiket még követni sem lehet nagyobb talentum nélkül. Mi még Berezik Árpád vigjátékírói hivatásában is sokkal erősebben hiszünk azóta, mióta Sardounak hátat fordított, s Molière-t vette mintaképül „Kétkedő“-jében.

A ki azért megy vigjátékot nézni, hogy nagyokat kacaghasson, s minden lépten nyomon meglepő fordulatokkal találkozék: az a „Kétkedő“-t valószínűleg száraz és unalmas színműnek találja. Cselekvénye valóban gyér is, jellemfestései pedig nem bírnak a komikum erős hatásaival; és mégis ez a mű figyelmet érdemel. Szászjegy egyszerű compositóra, alapszámra, a mindennapimál magasb izlésre s gondosabb nyelvre törekedett. S a mai nap e törekvése nyilván méhében hordja a holnap jó eredményét. A sikert e mű által meg nem érte el, de megtalálta az utat, mely a siker céljához vezet. Megérdemli tehát, hogy az „előre!“ buzdlító szavát hangoztassuk feléje, egyszersmind megjegyezve, hogy soha se zavarja össze a külső mozgást a benső drámai léttel, s hogy eszméit hagyja megérlelődni, mert az idő csak az oly termékeket szokta megkímélni, melyeknek létrehozásában neki is jelentékeny része volt. Az, hogy színészeink kevés kedvvel s nagyobbára elhibázva játsszák ez új művének szerepeit: ne kedvetlenítse. Közel van már az idő, midőn a színház tagjai maguk is belátják, hogy ők csak saját érdekükben cselekesznek, midőn közöny helyett szeretettel fordulnak minden előadható eredeti mű felé, miután saját színirodalom nélkül a színészetnek sehol sem lehet igazi erős gyökere. Régebb nagy színészeink érezték ezt, s a Lendvaiak és Egressyek mindig teljes erejükből igyekeztek magas talapot tenni egy-egy támadó színműköltő alá. Czako, Hugó Károly és Obernyik általuk kaptak kettős kedvet, ihletet, lelkesedést.

A főbuj, mely kihát színirodalmunkra s a közizlésre, az, hogy színházunknál nincs meg többé az igazi becsvágy, a lelkesedés. A routine lett minden, s a művészet mesterséggé vált. Költészet csak egyes csillámokban vetődik föl, s a szellem helyett anyagi számítások foglalták el. Nappal nem beszélnek többé a költőkről, hanem a gage-ról, s kevesebbet a szerep lényegéről, mint a ruhákról. Ophelia dallamai egészen elveszték érdeküket az aranyszőke paróka mellett, melyet Pauliné asszony Párisból százhusz forintért hozatott. Egy ily

paróka nagyobb esemény a szinfalak közt, mint egy költői gondolat.

Zichy Antal is, emlékiratában, melyet nézeteiről a belügyminiszterhez irt, említi, hogy a színház némely tagja egynek veszi a színház reformját a fizetések minél nagyobb fölemelésével. Oly összeg, miről egy Egressy vagy Jókainé csak álmodoztak, ma már csekélység egy genre-színésznek; sőt még olyanak is, kinek egész művészete abban áll, hogy tönkre tesz minden szerepet, mely nincs saját stereotyp egyéniségéhez szabva. A mint kibeteljednek az emberek, úgy nőnek vágyaik, sőt kibetelülésük is.

Szerencsére, Zichy Antaltól nem lesz a pocsolya léckirálya. Udvariasan beszél, szelid hangot használ, de aztán a saját nézeteit erőlesen követi. Minden színész helyére, a ki nem akar szerződni, szemelt ki pótolót. Az operánál megszüntetné máris a zenekari nagyhatalmasságot, s tetszik vagy nem az antivagneristáknak, „Tannhäuser“-t be kell tanulniok. Kimondá, hogy nem lesz monopólium, s a szerep joga csak addig valaké, míg nem akad más, ki jobban el tudja játszani. A mit a szer-

ződésknél tett: nem helyeseljük minden egyes részletében; de általában véve: befolyásoknak nem engedett, hanem ely szerint járt el. Ha így folytatja: rendbe hozhat mindent, kiegészítheti a személyzetet, megszünteti a clique-uralmat és stylszerívé teheti mind a dráma, mind az opera játérendjét. Persze, mindez nem egy nap munkája, s tán nem is egy évé. De minden nap lehet egy lépést tenni a cél felé — csak ne esőkkenjen a türelem, kitartás s határozottság.

Hát a népszínház, melynek lámpájából ma holnap kifogy az olaj? Miklóssy rajta van, hogy ne igen kelljen sajnálnunk megszünését. A mily szerényen kezdé, oly sensációval folytatja most. Színre hurcolja a krakkói kolostort, a magyar forradalmat, Szibériát és mindent, de hiába, az a hely már oda van. Sajnáljuk! Kilenc év előtt Jókai prologját és Dobsa „Szent István“-ját tapsoltuk e falak közt, hol most Ubryk Borbála elkésett rémalakja kísért. Ez a szegény intézet is olyforma pályát futott meg, mint a Rajna, mely szépen indul meg, haladtában vídám tájakat s néha szép palotákat, tüköröz vissza, hanem utoljára is csak sárba, homokba vész.

V E G Y E S K Ö Z L E M É N Y E K .

* (*Nagy emberek visiói.*) Ismert tény, hogy nagy szellemek nem gyéren különös családásoknak vannak alávetve, melyek mind őket, mind környezetüket elég drasztikus módon emlékeztetik emberi voltukra. A híres francia böles, Malebranche Miklós, (1638—1715.) ki életét a hiba és igazság kutforrásának vizsgálásával tölté be, egész komolyan állítá, hogy isten szavát hallotta. Lord Byron nem egyszer állította, hogy rémképek látogatják. Hogy Luther hitte, mikép az ördög különös megtiszteltetésben részesítette, látogatást téve nála, ismert dolog. Descartes — közönséges néven Renatus Cartensis — a realista, Spinoza Benedek a pantheista, az újabbkori bölesészet alapítói, azon gondolatól nyugtalanítottak, hogy láthatlan egyén követi lépteiket. Goethe pedig meséli, hogy képe hasonmását látta feléje lépdelni. Cs. M.

* (*Pókok, mint a távirat ellenségei.*) A közel-múlt ősszel Washingtonban megakadt a táviratozás. Már előtte való napokon is reggel igen hiányos táviratok érkeztek, délben azonban ismét folytatott a táviratozás. Ezuttal azonban minden kísérlet hasztalan lévén, a póznák és sodronyok megvizsgálásához fogtak. A legközelebbi állomásig minden rendben volt, onna pedig lehetett táviratozni és táviratot kapni, Washington kivéte-

lével. Végre fölfedezték, hogy az egész bajt pókok okozzák. Egyik póznánál ugyanis több pókháló volt, mely ammi nedvességet tartalmazott, hogy a villanyfolyamot elvezette a sodronyból. Reggelenkint harmatos lévén, már korábban is ezek okozták a zavart, azóta pedig a ködös időben folytonosan nedves maradván, egészen megakasztották a villany-közlekedést.

y. r. (*Óriási mérvű gyárpar.*) A legújabb statisztikai kimutatások szerint a birminghami (angliai) gyárakban hetenkint készül tizenegy millió vastoll; hateraz faügy; létezer puska; háromszáz millió ruhakapocs; száz millió gomb; ezer nyereg; öt millió darab réz- és bronz-pénc; huszezer pár szemüveg; százhusz mázsa különböző tárgy papír pépből, melyek például a földtekék; 300 ezer forint ára mindenféle hamis ékszer; 6400 mértföld hosszú vas- és acélsodrony; kétszáz mázsa gombostű; száz mázsa hajtű és réz fülön, függő; százezer mázsa írószer, spanyolviaszbrosch stb; százötven varrógép; tizenkétezer mázsa különböző tárgy bronz- és rézből, nem számítva ide még más ezerféle cikket, melyekről nem szól az illető statisztika, melyek előállításával azonban több százezer kéz foglalkozik.

képviselve hazai művészetünk a külföldiek mellett. Az újabb magyar festők közül megemlítjük Böhm Pál (ugyanazon fiatal festész, ki jelenlegi jutalomképtünket készíti) magyar életképét, mely három gyermeket ábrázol, kik a „három király“ napjára öltözködnek egy paraszt-szobában, s szülői és a család többi tagja nagy gyönyörűséggel nézik, a mint az egyik gyermek szakállt köt fel, másik arcát kormozza, harmadik pedig teljes ornátusban áll a közepén. Anyai kedély és élet van e képen, hogy e fiatal festőnk jövőjéhez csak a legszebb reményeket köthetjük. A tárlaton 42 francia mű van. Mind a francia kormány tulajdona, s ezelőtt Münchenben és Bécsben voltak kiállítva. A legkitünőbb művek: „A római pestis,“ Delaunay-tól, mely Münchenben jutalmat nyert; Bertaund-tól „Virginia halála.“ (Az ismeretes Pál és Virginia történetéből). Azon jelenet ez, midőn a halott Virginiát a tenger hullámai a partra vetik. Monchablon-tól: „Mózes holttestét az angyalok az égbe emelik.“ Beaumont-tól: „Miért ne?“, című kép, mely egy kacér, romlott nő allegóriája, ki pénzért pazarolja szerelmét. Fichel-nek „Bertalan-éj“ e című festménye, melyet lapunk egyik közlelbi számában közöltünk. „Mulandó és marandó szerelem,“ Dunoy gróftól. A francia tájképek közt igazán kitűnök: Coeq Césártól: „Erdő napköltekor,“ és Wyldtól: „Szent Mihály hegye.“ Az olasz művek kisebb számmal vannak, de ezek is érdekesek. Látnok Squereinától pompásan festett női arcképeket. Ezek egyikének árát 5000 frtra tette a művész, de nálunk nincsenek olyan mecenások, hogy egy arcképtől ily nagy összeget adnának. A bécsi művészek közül Hansch igen szép tájképet állított ki; a híres bécsi csatafestész: L'Allemand pedig egyik legjelesebb művét, az „oevercsi csata“ (a holsteini hadjáratból) egy jelenetet, mely a tárlat legnagyobb és leghatásosabb, valamint legbecsesebb művei közé tartozik. A főváros közönségét figyelmeztetjük ez érdekes kiállításra, melyet valódi művészi élvezettel nézhet.

* (A képzőművészeti társulat közgyűlése) e hó 27-én volt Pulszky Ferenc igazgató elnöklöte alatt. A választmány jelentése a mult évről a társulat gyarapodását tüntette föl. Mind az alapító, mind a pártoló tagok, s a társulat egyéb jövedelmei is szaporodtak, s ezen kivül adósságából is törlesztethet. 1868. év utolsó napján volt a pénztári maradvány 44 frt, míg a mult év december 31-én már 563 frt 89 kr tett. A lefolyt évben az alapítványok értéke tett 31,200 frtot (1868-ban 27,700 frtot); a rendelkezés alá eső követelések (tagdíjak, képek eladása, stb.) 9684 frt 98 kr, s ez összeget csak 6121 frt 13 krnyi tartozás terhelte; míg 1868. folytában a rendetlenül teljesített tagdíjak fizetése, stb. után a társulatnak 14,906 frt 23 krnyi követelése volt, s az összeget 9958 frt 55 krnyi tartozás terhelte a társulat részéről. Az 1869-ik számadás szerinti a társulat összes jövedelme volt 33,440 frt 15 kr., a kiadás pedig 32,876 frt 26 kr. Megemlítendő még, hogy a nyugdíj-intézeti tőke is gyarapodott s annak vagyona készpénzben 3814 frt 47 kr., festményekben pedig 8960 frt. A folyó évre

várható jövedelmeket 27,396 frtra teszi a társulat, és dacára, hogy tartozása törlesztésére is 7000 frtnyi összeget jelölt ki, még a fentebbi jövedelem mellett is 1000 frtnyi többlet mutatkozik. Ez adatokat a közönség megnyugtatására közöljük, mint-hogy a mult év folytán e derék intézetünk anyagi állapotáról nem a legkedvezőbb hírek szárnyaltak. A közönség láthatja ebből, hogy a társulat újabb lendületet nyert. — Az itt közölt előterjesztések után a tisztviselők és igazgatói tagoknak három évre való megválasztása következett, szavazat után. A 30 tagu választmány nagy része a régi maradt, a tisztviselők pedig újra megválasztattak; titkár Telepy Károly, pénztárnok Pietsch Gyula, ellenőr Nádossy György, ügyvéd Perlaki Kálmán maradtak; társulati szerkesztőtül pedig Kazár Emil választottat. A gyűlésen jelen volt Türr István tábornok is, ki művelődési közintézetünk körül igen buzgólkodik.

* (Az akadémia multheti ülésében) dr. Batizfalvy S. olvasta fel Pólya József ily című értekezését: „Kísérlet hazánk földregései nek okairól.“ A földregések — ugymond az ősz természetüvár — két okból erednek: vagy közeli tűzhányó hegyek működéséből, vagy a földalatti barlangok s vízmedencék gázainak szétrobbanásából. Nálunk az utóbbi ok idézhető elő a földregéseket. Ezután dr. Akin Károly tett indítványt egy „természet-tudományi szeminárium“ föllállítására végett. Azon a bajon, — ugymond, — hogy nincs elég természetüvár, sem az egyetem, sem a polytechnikum, sem az akadémia nem segíthet. Ezért kellene természet-tudományi szemináriumot állítani, ellátási intézettel, hol 20—30 növendék élhetne. Az épület s berendezése költségét 120,000-frta teszi, 25 növendék évi díját (800 frtjával) 20,000 frtra, a tanárok fizetését 30,000-re, az utazási költségeket 9000-re, stb. Indítványát az osztály-értekezlethez utasíták. Dr. Akin ezuttal hibáztatá a törvényhozás és b. Eötvös azon intézkedését is, mely szerint az elemi tanügyre, s nem a tudományos tanpálya emelésére fekteté a fősulyt.

* (A magyar tudományos Akadémia.) Az 1870-ik évi nagygyűlésen az akadémiai nagyjuttalomra és Marczibányi mellékjuttalomra az 1863—68. évközben nyomtatva megjelent természet-tudományi munkák pályázzván: ismételve figyelmeztetnek a szerzők e szakba tartozó munkáik legfőlebb f. évi ápril 15-ig leendő beküldésére; megjegyeztetvén azonban, hogy a figyelmeztetésnek koránt sincs az az értelme, mintha a be nem küldött munka, melyről a tagoknak tudomása van, ne pályázhatna. Kelt Pesten, 1870 márc. 23. Arany János, fötitkár.

* (A Kisfaludy-Társaság) a mult kedden zárt ülést tartott, a pártolói könyvilletmények mikénti kiadása felől. A titkár e tekintetben igen kedvező jelentést tett, t. i. hogy az „Athenaeum“ a jövő év elejétől fogva nem csak a pártolói illetményeket, hanem a régóta kéziratban heverő népköltészeti gyűjteményt is hajlandó kiadni. E szerint a társulat kiadásai teljesen rendezve lesznek, a könyvek gyorsabban jelennek meg és pontosabban küldetnek szét, mint eddig, miután a vállalkozó intézet saját nagy nyomdával és kiadóhivatallal

rendelkezik. 1871-től tehát a pártolók évdijait az „Athenaeum“ szedi be, s ezért aztán díjazza az írókat, nyomtatja és szétküldi a könyveket. Remélhető, hogy ezen az uton nagyobb lendületet fog nyerni a társulat könyvkiadása, s a pártolók száma ismét fölszaporodik. A szerződést e napokban kötik meg az „Athenaeum“-mal.

* (*Művészeti hírek.*) Mult számunkban közöltük a „Düsserdorfer Anzeiger“ után azon elismerő sorokat, melyeket ezen lap ott tanuló fiatal festésznünk, Munkácsy Mihály „Siralomház“-ban című festményéről írt. Most ugyanez a lap írja, hogy a festmény ki volt állítva Düsseldorfban s a közönség oly tömegesen csoportosult körülfőtte, hogy e miatt (és Gautier egy jeles festménye miatt) a kiállítást öt nappal meg kellett hosszabbítani. A „Siralomház“-at — midőn még csak vázlatban volt — egy francia műbarát 10,000 frankért vette meg. Most pedig egy másik műbarát 20,000 frankot ajánlott Munkácsynak, hogy egy hasonló nagyságú és szintén magyar népelethől merített tárgyú genreképet fessen. Hasonló tiszteletdíjban még egyetlen magyar művész sem részesült. — Keleti Gusztáv műírónk és tájfestőnk közelébb tér vissza külföldi utjából s egy új festményt is hoz magával, melyeknek címe: „A bujdosó kertje.“ E kép egy elhagyott kertet ábrázol, melynek gazdája a forradalom után külföldre bujdosott. — Izsó Miklósnak „Zrinyi a költő“ márvány mellszobrát a kultuszminiszter a muzeumnak ajánlotta.

* (*Az akadémia*) föl fogja szólítani a Rómában időző püspöki kart, hogy egy Rómában létező s Mátyás király és Beatrix arképeivel díszített Corvin-codex festett lapjait az akadémia számára lemásoltatni sziveskedjék.

* (*Nevezetes okmány*) találtak a bécsi udvari okmánytárban. Tartalma a Cetinben összegyűlt horvát főrendek nyilatkozata Ferdinánd cseh királyhoz, kit horvát királynak elismernek. 1527. január 1-én íratott. A rajta levő pecséten az a nevezetes, hogy „horvátországi királyi,“ míg a horvát karok egyéb okmányoknál mindig a szlavóniai pecsétet használták.

* (*Szombathelyen*) Szabó püspök egy oszlopszatos épületet szándékozik építtetni az ott talált számos római régiség megőrzésére.

* (*Állami reáltanoda.*) A közoktatási miniszter Eötvös b. tudatta a várossal, hogy kész állami költségen egy második reáliskolát felállítani, valamint a kir. államgimnáziumot lyceummá átalakítani, s ahhoz tornaiskolát is csatolni, ha a város az ezekhez szükségelt telkeket ingyen átengedi a kormányoknak. A városi tanbizottmány e leiratot tárgyalva azt indítványozta, hogy a reáliskola számára a váci uton engedessék át egy-két telket; a lyceumra nézve azonban a város nem hozhatja ez áldozatot, mert a folyton szaporodó iskolák ugy is kimerítik a pénztárt.

* (*Irodalmi hírek.*) Beniczky-Bajza Lenke egy négykötetes társadalmi regényt ír. — Wickenburg-Almássy Vilma grófnő pedig harminc magyar dalt fordított le németre, s csinos kiadásban, más német költeményeivel egyetemben adta ki Bécs-

ben. — Dickens Károly utóbbi amerikai és angliai felolvasásai egy félmillió forintnál többet jövedelmeztek. — A francia akadémianál Lamartine helyére hihetőleg Ollivier Emil igazságügyért választják meg. Rajta kívül még Jules Janin a jelölt. Sainte-Beuve helyére pedig Theophile Gautier és szintén Ollivier vannak kitűzve jelöltekül. Duvergier de Hauranne megválasztatása Broglie helyére, egészen bizonyos.

* (*Muzeumunk*) közelébb néhány régi ágyuval fog gazdagodni a vallásharcok idejéből. Ezek előtt ugyanis Estei Maximilián főherceg, a tüzérség akkori felügyelője, megbizta Prick Vince bécsi gyárnokot s a bécsi vasmitzet bérlejtő, hogy vegye meg a Haulik zágrábi érsek birtokában volt csataki-gyókat. Ő meg is vette, Pécsre vitette, miközben a főherceg meghalt s nincs, a ki rendelkezék föléle. Prick most ezekből akar néhányat a muzeumnak adni.

* (*Eljegyzés.*) Eötvös Jolántha k. a.-t, Eötvös József b. miniszter leányát Inkey István, somogy-megyei földbirtokos jegyzé el.

* (*A lánchíd és alagút mult évi forgalma.*) Most, hogy a lánchíd megváltásának kérdése van napirenden, érdekelheti az olvasót a következő kimutatás. A lánchíd 6.244,801 frt 79 és fél krba került. 1869-ben 9.853,500 személy ment rajta gyalog keresztül; 1.080,445 személy használta az átjáró csolnakokat, és 497,741 ment gőzhajón. Összesen tehát, nem számítva a katonaságot és azokat, kik kocsin mentek a lánchídon át: tizenegy millió 431,686 személy fizetett hidvámot. Ugyanazon évben a budai alagúton 1.284,005 gyalogló, 7514 talyiga, 130,346 egyfogatu és 273,368 kétfogatu kocsi ment keresztül. A lánchíd bevétele volt 1869-ben 711,973 frt 78 kr, az alaguté 61,003 frt 25 kr.

* (*A szebeni román ifjak*) felhiva minden honfitársukat, román jogakadémiait terveznek. Az erre szükséges összeg adakozások útján gyűlne össze.

* (*Halálhírek.*) Dr. Rauh a nemzetgazdaszat és pénzügytan hírneves tanára Heidelbergben közel 80 éves korában elhunyt. — A sváb költők nesztora: Mayer Károly is e napokban halt el 84 éves korában Tübingenben.

* (*A dohánymonopolium Európában.*) Angolszág egy év alatt a dohány-egyedélúság által 75 millió frank jövedelmet élvez. Egy emberre, 25 millió lakost véve, 4 frank 80 centimes esik. Franciaország pedig 190 millió frankot; ebből egy emberre 5 frank 40 centimes jut. Angliában a dohánytermelés egészen el van tiltva; említett jövedelem a külföldről behozott dohányvámok által nyeretik. Franciaországban az állam veszi s árulja a dohányt s így jut fentemlített jövedeleméhez. Svájcban szintén a dohány-adó élethelétetésén dolgoznak és Chalot-Venel elnök a „Génfer Journal“ szerint egy tervezeten munkálkodik is. A dohányra adót vetni azért tartja legcélszerűbbnek, mert az először fénytűzési cikk; másodsor ott is erős keletű. Romániában pedig éppen most terjesztették a képviselők elé a dohány-egyedélúságról szóló törvényjavaslatot.